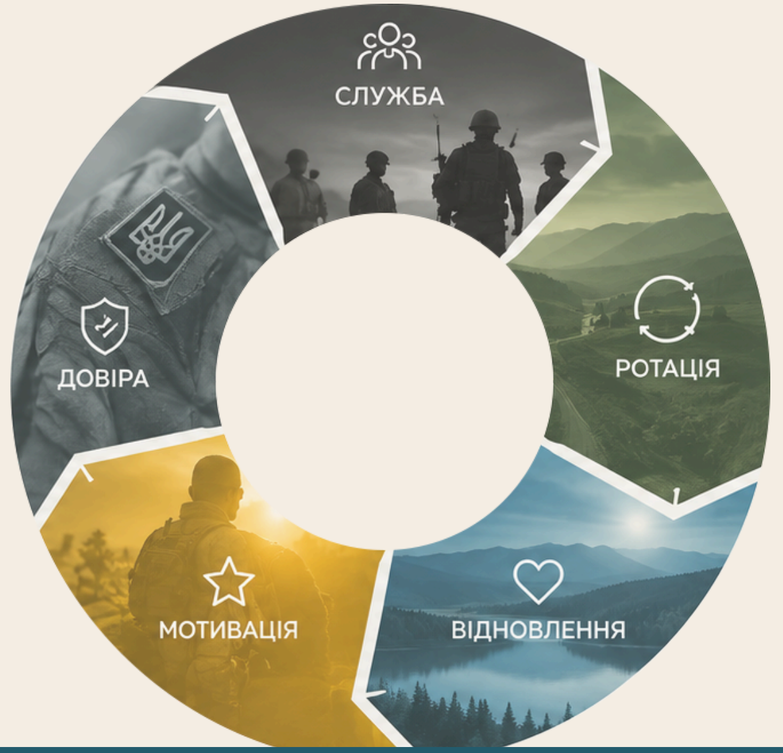
Аналітична брошура · Вересень 2026

РОТАЦІЙНА МОДЕЛЬ ПІСЛЯ СТАРТУ ТРАНСФОРМАЦІЇ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ:

ЩО ЗМІНИЛОСЯ І ЩО РОБИТИ ДАЛІ

Суть реформи мобілізації, еволюція мотивацій 2023–2026, дані опитувань і кроки, без яких ситуацію в Секторі безпеки та оборони не змінити

Автор: ГО «Фонд сприяння демократії» · Український безпековий клуб · InfoLight.UA

Створено ГО «Фонд сприяння демократії» за підтримки Фонду Ганнса Зайделя.
Подяка Фонду «Аскольд і Дір», що адмініструється ICAP Єднання в межах проєкту «Сильне громадянське суспільство України – рушій реформ і демократії» за фінансування Норвегії та Швеції. Зміст дослідження є відповідальністю ГО «Фонд сприяння демократії» та не є відображенням поглядів урядів Норвегії, Швеції або ICAP Єднання.

Hanns Seidel Stiftung

В брошурі використано дані досліджень та опитувань за 2025 рік, презентовані у виданні «Ротаційна модель військової служби». Дослідження було підготовлено ГО «Фонд сприяння демократії» за підтримки Фонду «Аскольд і Дір», що адмініструється ICAP Єднання в межах проєкту «Сильне громадянське суспільство України – рушій реформ і демократії» за фінансової підтримки Норвегії та Швеції.

ЄДНАННЯ

Головне

РЕФОРМА СТАРТУВАЛА В ЛОГІЦІ РОТАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ, АЛЕ БЕЗ ЗАКОНУ, ПАРИТЕТУ І ЧЕРГИ ВОНА ЗАЛИШАЄТЬСЯ ПІЛЬГОЮ ДЛЯ КОНТРАКТНИКІВ. ДАЛІ ВСЕ ВИРІШУЄ ДОВІРА

86%

ПРОБЛЕМА В КОНСТРУКЦІЇ, А НЕ В ЛЮДЯХ

Майже дев'ять із десяти респондентів бачать серйозні проблеми з мобілізацією (2025: 91%). Безстрокова служба робить ухилення раціональним: ідеологічні мотиви на дні рейтингу.

r = S/(S+R)

РОТАЦІЙНА МОДЕЛЬ У ТРЬОХ ПРАВИЛАХ

Визначений строк служби, гарантоване вікно цивільного життя, видима черга й однакові правила для мобілізованих і контрактників. Частка часу в строю r ⩽ 0,33–0,40 робить добровільну службу раціональною.

ПЕРШИЙ КРОК ДЕРЖАВИ: ПОСТАНОВА №768

Строки контрактів, відстрочка після служби, виплати за ризиком і переведення раз на рік узяті з логіки моделі. Не зроблено: закон, паритет для мобілізованих, черга, демобілізація. Є пропозицією для залучення нових людей в піхотні та штурмові підрозділи, без логіки загальної реформи.

6,21 → 6,57

МОТИВАЦІЇ ЕВОЛЮЦІОНУВАЛИ

Від страху й хаосу (2023–2024) до вимоги строків і справедливості (2025) і до вимоги довести обіцяне (2026): невизначеність термінів загострилася, а «недовіра, що держава виконає обіцяне» одразу стала другим чинником серед цивільних.

85%

ДОВІРА СТАЛА ГОЛОВНОЮ ВАЛЮТОЮ

Не вірять, що звільнення тих, хто служить з 2014 і 2022, почнеться в листопаді; 74% не вірять у відстрочку після контракту; у 52% довіра впала після відставки уряду (42%: «реформу поставили на паузу»). Водночас цивільні на обліку відкрилися: категоричне «ні» 39% → 8%.

4 КРОКИ

ЩО РОБИТИ, І В ЯКОМУ ПОРЯДКУ

Указ і перші реальні звільнення в листопаді 2026 → закон про строки, ротацію й демобілізацію → публічна черга → паритет для всіх, хто служить. Плюс комплектування без «бусифікації» та державна інформполітика. Критерій кожного кроку: чи зміцнює він Демократію національної стійкості.

Дані: ГО «Фонд сприяння демократії» / InfoLight.UA, онлайн-опитування.

I

ЧОМУ МОБІЛІЗАЦІЯ СТАЛА КРИЗОЮ ДОВІРИ

Діагноз не змінився: проблема в конструкції безстрокової служби, а не в мотивації людей.
Дані п'яти хвиль досліджень 2023–2026 показують те саме замкнене коло.

Замкнене коло мобілізаційної кризи

НЕСПРАВЕДЛИВІСТЬ ПОРОДЖУЄ УХИЛЯННЯ, УХИЛЯННЯ ПОРОДЖУЄ ПРИМУС, ПРИМУС РУЙНУЄ ДОВІРУ, А НЕДОВІРА ЗНОВУ ПОГЛИБЛЮЄ НЕСПРАВЕДЛИВІСТЬ

НЕСПРАВЕДЛИВІСТЬ

служба безстрокова, правила непрозорі, тягар лягає на тих, хто не має ресурсу для винятків (відкупитися та інші корупційні рішення)

УХИЛЯННЯ

раціональна відповідь на невизначений і нерівний тягар: людина чекає, а не йде сама

ПРИМУС

що більше людей ухиляється, то жорсткішим стає метод примусу: «бусифікація», рейди, конфлікти

НЕДОВІРА

оборона сприймається як те, що «роблять із тобою»; ті, хто має ресурс, шукають винятки

коло замикається: недовіра знову породжує несправедливість

- Корінь проблеми не в «поганих громадянах» і не в «поганій державі», а в структурі, яка зробила тягар служби безстроковим і нерівномірним
- Посилення примусу коло не розриває, бо примус є одним із його елементів; моральний заклик розбивається об відчуття несправедливості
- Вихід структурний: змінити конструкцію тягаря так, щоб участь стала передбачуваною, справедливою і сумісною з гідністю

ЦИФРИ ДІАГНОЗУ

- 86% респондентів 2026 бачать серйозні проблеми з мобілізацією (2025: 91%); і військові (83%), і цивільні (90%)
- Близько 70% українців негативно оцінюють роботу ТЦК; 63% називають примус і порушення прав головним джерелом конфліктів (Слово і Діло, серпень 2026)
- 77% респондентів 2025 особисто знали примусово мобілізованих; у 2026 «багато таких знайомих» мають 18%, «небагато» 55%
- Напади, фізичне насильство і навіть вбивства військових ТЦК у Львові та інших містах: конфлікт «військові–цивільні» стає безпековою проблемою

Розкол виміряний

МОБІЛІЗАЦІЯ СТАЛА ДРУГОЮ ЛІНІЄЮ РОЗКОЛУ КРАЇНИ, І ПРОХОДИТЬ ВОНА НЕ МІЖ «ПАТРІОТАМИ» Й «УХИЛЯНТАМИ», А МІЖ ТИМИ, ХТО НЕСЕ ТЯГАР, І ТИМИ, ХТО НЕ БАЧИТЬ ПРАВИЛ

56,4%

ДРУГА ЛІНІЯ РОЗКОЛУ

ставлення до мобілізації як лінії суспільного розколу («Сила єдності», квітень 2025, N = 225)

65%

НАПРУГА В ОТОЧЕННІ

відчувають напругу через мобілізацію у власному оточенні

42% → 43%

ВТРАТИЛИ РІДНИХ

частка тих, хто втратив рідних або близьких після 24.02.2022, не змінилася між хвилями 2025 і 2026

36% → 18%

ПРИМУС У ОТОЧЕННІ

«багато знайомих мобілізовано примусово»: 2025 → 2026. Примус не зник, але сприймається як менш тотальний: «небагато» зросло з 41% до 55%

22%

«НІХТО, СИСТЕМА НЕ ЗМІНЮЄТЬСЯ»

нова відповідь 2026 на питання «хто може змінити ситуацію»: серед військових 19%, серед цивільних 24%

20%

«НІКОМУ НЕ ДОВІРЯЮ»

у питаннях мобілізації, 2026; серед військових 31%. Друзі та родичі, які служать, головний канал довіри (49%)

Внутрішні розколи не побічний наслідок війни, а окремий театр бойових дій: ворог перемагає не лише на фронті, а через внутрішнє виснаження суспільства

Чому ухилення раціональне

ЛЮДИ НЕ ЙДУТЬ СЛУЖИТИ НЕ ТОМУ, ЩО НЕ ХОЧУТЬ ЗАХИЩАТИ КРАЇНУ: ІНСТИТУЦІЙНІ БАР'ЄРИ В 2025 РОЦІ ОЦІНЮВАЛИ В 5–6 БАЛІВ ІЗ 7, ІДЕОЛОГІЧНІ У 2,5–3,5

ЩО ПОКАЗУЮТЬ ДАНІ

- Середні бали 1–7, цивільні 2025. Навіть у групі, яка відповіла «ні» на готовність долучитися, «чекаю на перемир'я» 4,62, «не хочу воювати за нелегітимну владу» 4,57, «не розумію мети війни» 4,30, «немає шансів» 4,24, «байдуже» 3,27
- Ротаційна модель змінює арифметику: доброволець служить частку r = S/(S+R); коли невідворотність мобілізації через примус p стає вищою за r, добровільна служба стає домінантною стратегією
- Отже, лікувати треба правила, а не «свідомість»: це головний аргумент за раціональний контракт з державою замість лише примусу або агітації

Дані: опитування ФСД 2025, Фактори НЕ долучатися: група "Можливо за певних умов" (середні бали).

II

СУТЬ РЕФОРМИ І РОТАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ

Що пропонує модель, що з неї увійшло в постанову КМУ №768 від 12 червня 2026 року і чому перший етап поки не став системою

Ротаційна модель у трьох формулах

ДЕРЖАВА ДАЄ ПЕРЕДБАЧУВАНІСТЬ, ГРОМАДЯНИН ДАЄ УЧАСТЬ: СТРОК, ГАРАНТОВАНЕ ВІКНО ЦИВІЛЬНОГО ЖИТТЯ І ЧЕРГА ЗАМІСТЬ ПРИМУСУ НА ВУЛИЦІ

$r = S / (S + R)$

ЧАСТКА ЧАСУ В СТРОЮ

S: строк служби,
R: гарантоване вікно цивільного життя з бронюванням і збереженням робочого місця.

$p > r$

НЕВІДВОРОТНІСТЬ ВИЩА ЗА ЧАСТКУ ЧАСУ В СТРОЮ

Добровільна служба стає раціональною, коли ймовірність легального примусу p (упорядкований облік, видима черга, суд, розшук силами поліції) перевищує r. Невідворотність має бути правовою, а не вуличною: інакше коло примусу не розривається.

$A = C + r \cdot N$

ПЛАНУВАННЯ АКТИВУ

Потрібний актив на лінії A складається з професійного контрактного ядра C (200–300 тис.) і ротаційного корпусу N. При A = 600 тис., C = 200 тис. і r = 0,33 потрібно близько 1,2 млн у ротаційному корпусі; на обліку має бути приблизно вчетверо більше.

ЗАКОН
первинна норма, а не постанова-експеримент

ПАРИТЕТ
однакові правила для мобілізованих і контрактників

ЧЕРГА
видима дата звільнення у застосунку, критерії публічні

ПРАВИЛО «1 → K»
довгий контракт у некритичній спеціальності лише за k записів у черзі ротацій

Дані: ГО «Фонд сприяння демократії» / InfoLight.UA, онлайн-опитування.

Цикл служби замість безстроковості

ЧОТИРИ ЕТАПИ, ЯКІ ЛЮДИНА ЗНАЄ НАПЕРЕД: ПІДГОТОВКА, СЛУЖБА, ГАРАНТОВАНЕ ВІКНО ЦИВІЛЬНОГО ЖИТТЯ І ПОВЕРНЕННЯ ЗА ПРОЗОРОЮ ЧЕРГОЮ

01

ПІДГОТОВКА І ЗЛАГОДЖЕННЯ

Мінімум 2–3 місяці базової підготовки й злагодження підрозділу перед фронтом, частина часу в бригаді; право вибору при рекрутингу

02

СЛУЖБА ВИЗНАЧЕНИМ СТРОКОМ

S = 8–14 місяців залежно від спеціальності (постанова №768: 10/14 місяців для піхотно-штурмових контрактів, 24 для бойових і базових)

03

ВІКНО ЦИВІЛЬНОГО ЖИТТЯ

R = 6–24 місяці з повним бронюванням і збереженням робочого місця; відновлення, робота, сім'я, підтримання навичок у резерві

04

ПОВЕРНЕННЯ ЗА ЧЕРГОЮ

Новий виклик через прозорий облік і видиму чергу, переважно в той самий підрозділ, де вже є злагодженість і досвід спільної служби

ДЛЯ КОГО

Для всіх, хто служить, за чергою: мобілізовані без контракту не можуть бути «другою групою». Професійне ядро залишається на контрактах 1–5 років для критичних спеціальностей

ЩО ГАРАНТУЄ ДЕРЖАВА

Дату повернення, робоче місце, стандарт відпочинку і щорічного переведення, судовий захист і компенсацію за порушення строків, публічний дашборд виконання

ЩО ДАЄ ГРОМАДЯНИН

Участь і легальний облік. «Служи або допомагай»: хто не може служити, робить визначений законом внесок: резерв без відриву від роботи, підготовка, оборонна робота

Що змінилося у червні 2026

ЧЕРВЕНЬ 2026: ЗАПРОВАДЖЕНО НОВІ МОТИВАЦІЙНІ КОНТРАКТИ З ВИЗНАЧЕНИМИ СТРОКАМИ ТА ВІДСТРОЧКОЮ; ПІДВИЩЕНІ ВИПЛАТИ ПОШИРЕНО ТАКОЖ НА МОБІЛІЗОВАНИХ

НОВІ КОНТРАКТИ (З 15.06.2026)

- Піхотно-штурмовий: 10 місяців для чинних військових, 14 — для новобранців, від 6 — для звільнених після служби в особливий період із відповідною підготовкою. Застосовується до визначених посад і частин.
- Бойовий: стандартний строк — 24 місяці. Для бойових посад, які не належать до піхотно-штурмового переліку.
- Базовий: стандартний строк — 24 місяці. Переважно для тилових посад і забезпечення.
- Експериментальний проєкт — до червня 2028 року. Законопроєкт №14283 відкликано 16.07.2026.

ВІДСТРОЧКА ТА ПРАВА ВІЙСЬКОВИХ

- Після звільнення з мотиваційного контракту на передбачених підставах —базова відстрочка 6 місяців.
- Додаткова відстрочка залежить від виду контракту, підтверджених бойових днів і попередньої служби. Для піхотно-штурмових і 24-місячних контрактів діють різні формули.
- Переведення через Армія+ — за встановленими умовами.
- Спрощене повернення із СЗЧ — до 20.09.2026 включно для випадків, зафіксованих до 12.06.2026 включно.

ВИПЛАТИ (З 01.06.2026)

- Нові виплати доступні також мобілізованим і військовим зі старими контрактами — за виконання відповідних умов.
- Тил без бойових винагород: додатково 10 тис. грн; мінімальне забезпечення — від 30 тис. грн на місяць.
- За визначені завдання: 50 тис. грн на пунктах управління; 70 тис. —до ротного опорного пункту; 170 тис. — до взводного. За безпосередню участь у бойових діях — до 100 тис. грн.
- Штурмові добові — 20 або 40 тис. грн. Ліміт визначених бойових виплат — 460 тис. грн на місяць; окремі бонуси виплачуються понад нього.
- За повідомленням МОУ, аудит та оптимізація вивільнили близько 60 млрд грн для першого етапу реформи.

КЛЮЧОВА ОБІЦЯНКА

У червні анонсовано початок часткового звільнення військових, які служать із 2022 року або раніше, наприкінці осені 2026 року. Запропоновані критерії — тривалість служби та кількість бойових днів; черговість визначатиме Генштаб. Анонс залежить від ситуації на фронті.
Відповідний указ Президента може дозволити звільнення до завершення нового контракту. Станом на 13.09.2026 не ухвалено.

ЩО ЗАЛИШАЄТЬСЯ НЕВИРІШЕНИМ

Для мобілізованих без нового контракту загального фіксованого строку служби не встановлено; інші законні підстави звільнення зберігаються. Запуск «Офісів резерву+» не підтверджено. Цифровий облік упроваджується, але публічна черга на звільнення не підтверджена. Групи оповіщення продовжують працювати у громадських місцях.

Модель проти реформи

ЩО З РОТАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ УВІЙШЛО В ПОСТАНОВУ №768, А ЩО ЗАЛИШИЛОСЯ ПОЗА НЕЮ

Параметр	Модель дослідження (2024–2025)	Постанова №768 (червень 2026)	Статус
Строк служби	коридор S = 8–14 місяців	піхота 6 / 10 / 14 місяців, бойовий і базовий 24 місяці	✓ у коридорі для піхоти
Період відновлення	R = 12–24 місяці гарантовано	відстрочка від 6 місяців плюс формула за бойові дні та стаж	⏳ частково
Частка часу в строю r	r ⩽ 0,33–0,40	≈0,32 для 10 місяців із 5 бойовими; до 0,62–0,70 без бойових днів	⏳ лише для «бойових» підрозділів
Невідворотність p > r	легальний облік, видима черга, суд	облік не впорядковано, вулична мобілізація триває	✗ не виконано
Паритет	однакові правила для мобілізованих і контрактників	гарантії лише для тих, хто підписав контракт	✗ двошвидкісна армія
Правова форма	закон, не «підзаконка»	постанова КМУ, експеримент до 06.2028; законопроєкт №14283 відкликано	✗ не виконано
Демобілізація як елемент довіри	обов'язкова складова	анонсована указом Президента з листопада 2026; указу немає	⏳ тест листопада

Реформа зробила перший крок у логіці ротаційної моделі, але без закону, паритету і впорядкованого обліку (p > r) цикл залишається незавершеним: раціональна стратегія цивільного не змінилася

Головна асиметрія першого етапу

ДВОШВИДКІСНА АРМІЯ: ГАРАНТІЇ ЛИШЕ КОНТРАКТНИКАМ ВІДКИДАЮТЬ І ВІЙСЬКОВІ, І ЦИВІЛЬНІ; 82% ВИМАГАЮТЬ ПОШИРИТИ СТРОКИ Й ВІДСТРОЧКУ НА ВСІХ, ХТО СЛУЖИТЬ

ЩО ЦЕ ОЗНАЧАЄ

- «Спочатку тим, хто служить найдовше, потім усім» 57%; «однакові гарантії одразу для всіх» 25%; «гарантії лише контрактникам як стимул» обрали лише 2%
- 66% проти елемента реформи «гарантії лише для тих, хто підписав контракт»; серед військових 69%
- 85% не вірять, що звільнення тих, хто служить з 2014/2022, почнеться в листопаді; серед тих, хто служить понад 4 роки, 89%
- Серед військових 29% не підписують новий контракт саме тому, що чекають указу; серед тих, хто служить понад 4 роки, 47%. Контракти не конкурують із демобілізацією

Дані опитування 2026 (усі респонденти, військові, цивільні).

III

ЕВОЛЮЦІЯ МОТИВАЦІЙ 2023–2026

Від страху й хаосу до вимоги строків і справедливості, а потім до вимоги довести обіцяне.
П'ять хвиль досліджень показують, як змінювався запит суспільства до держави.

ТРИ ЕТАПИ ОДНОГО ЗАПИТУ

СПІЛЬНИЙ ЗНАМЕННИК УСІХ ХВИЛЬ: ЛЮДИ ГОТОВІ НА РИЗИК, ЯКЩО ПРАВИЛА ОДНАКОВІ І МАЮТЬ ВІДОМУ ТРИВАЛІСТЬ. ЗМІНЮЄТЬСЯ ЛИШЕ ТЕ, ЧОГО ВОНИ ВИМАГАЮТЬ ВІД ДЕРЖАВИ НАСАМПЕРЕД

2023–2024 · СТРАХ І ХАОС

- Перша хвиля (листопад–грудень 2023) і дослідження «Мобілізація: бар'єри та шляхи рішень»
- Головні теми: ризик загибелі, некомпетентне командування, корупція в ТЦК, відсутність підготовки і забезпечення
- «Неможливість переведення між підрозділами» лише №13 у рейтингу перешкод 2024 року
- Запит: підготовка, забезпечення, елементарна справедливість; ротаційна модель уперше представлена стейкхолдерам у липні 2024

2025 · СТРОКИ І СПРАВЕДЛИВІСТЬ

- Друга хвиля (жовтень–грудень 2025)
- Бар'єри: невизначеність термінів 6,21 (82% оцінок 6–7), несправедлива мобілізація 6,13, корупція ТЦК/ВЛК 5,85, відсутність ротацій 5,84; переведення піднялося до №8
- Три кроки держави: виплати 44%, фіксований строк 12 місяців 44%, ротації 33%
- 69% вважають, що ротація зменшить напругу; 45% готові до часткової або ротаційної служби

2026 · ДОВІРА ДО ОБІЦЯНОК

- Третя хвиля після старту реформи (з 7 вересня 2026, поле триває)
- Бар'єри загострилися: терміни 6,57 (91% оцінок 6–7), ротації 6,17; новий чинник «недовіра, що держава виконає обіцяне» 6,03 одразу другий серед цивільних
- Три кроки: закон 54%, указ про звільнення 52%, виплати 29%
- Що підвищить довіру: реальне звільнення тих, хто з 2022 (40%), закон замість постанови (37%), публічна черга (23%)

У 2025 люди називали умови служби (строк, гроші, вибір підрозділу). У 2026 ті самі речі стали умовами довіри: стимули перетворилися на передумови

Перешкоди ефективній мобілізації, усі респонденти

ПІСЛЯ РЕФОРМИ ЗАГОСТРИЛИСЯ САМЕ ТІ БАР'ЄРИ, ЯКІ ВОНА МАЛА ЗНЯТИ: СТРОКИ, РОТАЦІЇ, СПРАВЕДЛИВІСТЬ. ПОСЛАБШАЛИ ПРЕТЕНЗІЇ ДО КОМАНДУВАННЯ І ПІДГОТОВКИ

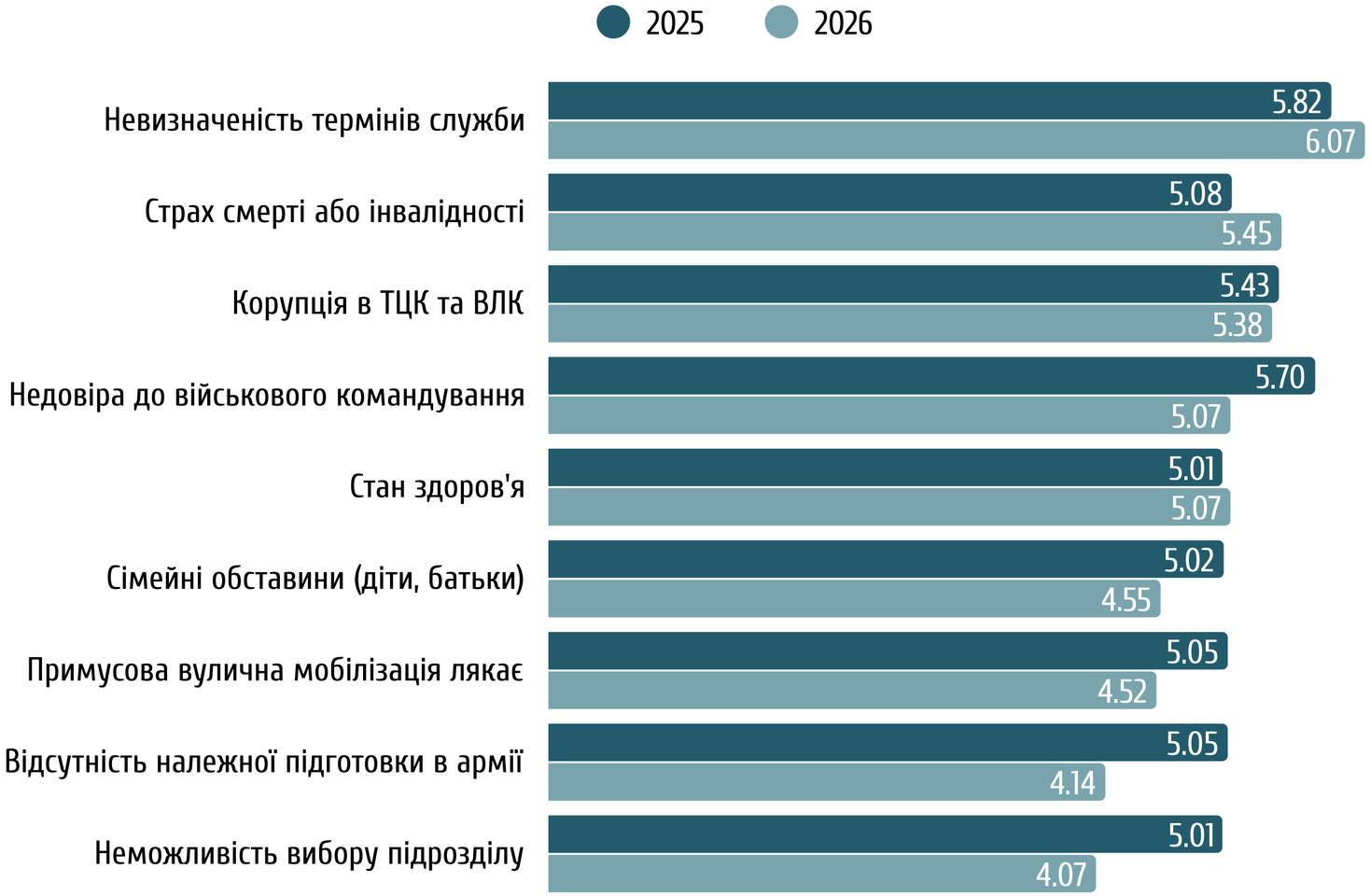
ЩО ЦЕ ОЗНАЧАЄ

- Невизначеність термінів служби: 6,21 → 6,57; оцінки 6–7 поставили 82% → 91%
- Відсутність регулярних ротацій: 5,84 → 6,17; корупція в ТЦК/ВЛК: 5,85 → 6,00
- Впали: погане командування вищого рівня 5,66 → 4,92, якість підготовки новобранців 5,32 → 4,63: зміна Головнокомандувача і командна реформа зняли частину критики
- Серед військових зсув ще різкіший: терміни 6,42 → 6,64, ротації 5,85 → 6,36, вулична мобілізація 4,29 → 5,42. Перезважування за складом 2025 підтверджує: це ефект настроїв, а не складу вибірки

Середні за шкалою 1–7 (1: зовсім не впливає, 7: дуже сильно впливає); дослівно однакові 10 рядків в анкетах 2025 і 2026.

Що стримує особисто: цивільні

ЗРОСЛИ СТРОКИ, СТРАХ СМЕРТІ І НЕДОВІРА; ПОСЛАБШАЛИ КОМАНДУВАННЯ, ПІДГОТОВКА І ВИБІР ПІДРОЗДІЛУ. БАР'ЄРИ «ЯКОСТІ АРМІЇ» ВІДІЙШЛИ НА ДРУГИЙ ПЛАН, БАР'ЄРИ ДОВІРИ ВИЙШЛИ НА ПЕРШИЙ

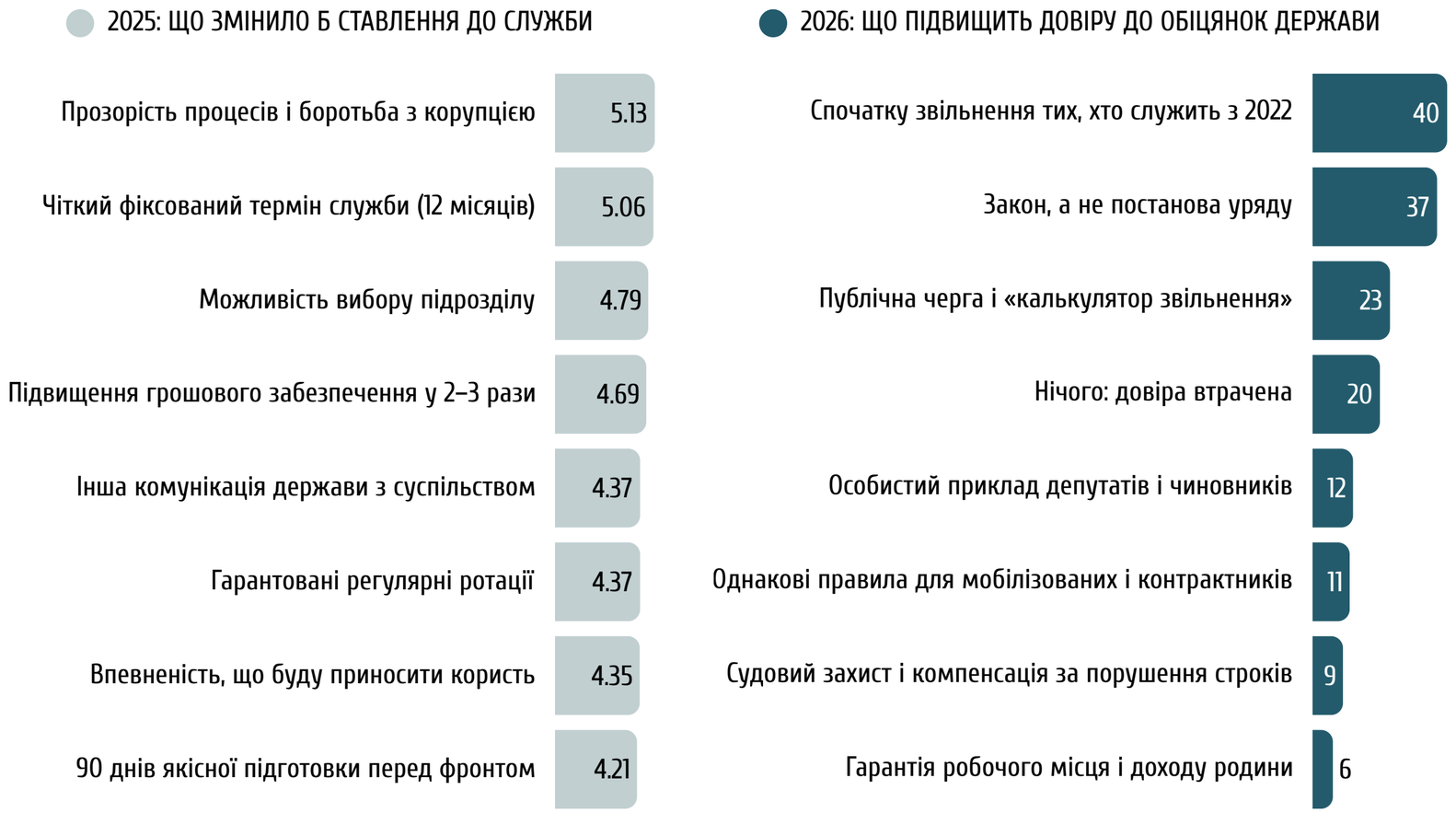
ЩО ЦЕ ОЗНАЧАЄ

- Невизначеність термінів служби: 5,82 → 6,07; страх смерті або інвалідності: 5,08 → 5,45
- Недовіра до командування: 5,70 → 5,07; відсутність підготовки: 5,05 → 4,14; вибір підрозділу: 5,01 → 4,07
- Нові рядки 2026: «недовіра, що держава виконає обіцяне» 6,03 (друге місце одразу після строків), «політична нестабільність» 3,86, «чекаю на перемир'я» 2,93
- Група «можливо за певних умов» поставила недовірі до обіцянок 6,07 і корупції в ТЦК/ВЛК 5,73: саме цій групі адресована модель v2 із законом і чергою

Середні за шкалою 1–7 серед цивільних респондентів 2025 і 2026; дослівно однакові 9 рядків.

Від стимулів до умов довіри

У 2025 РОЦІ ЛЮДИ НАЗИВАЛИ, ЩО ЗМІНИЛО Б ЇХНЄ СТАВЛЕННЯ ДО СЛУЖБИ. У 2026 ВОНИ НАЗИВАЮТЬ, ЩО ЗМУСИТЬ ПОВІРИТИ ОБІЦЯНКАМ ДЕРЖАВИ: СПОЧАТКУ ВИКОНАЙТЕ ОБІЦЯНЕ, ПОТІМ ЗАКОН

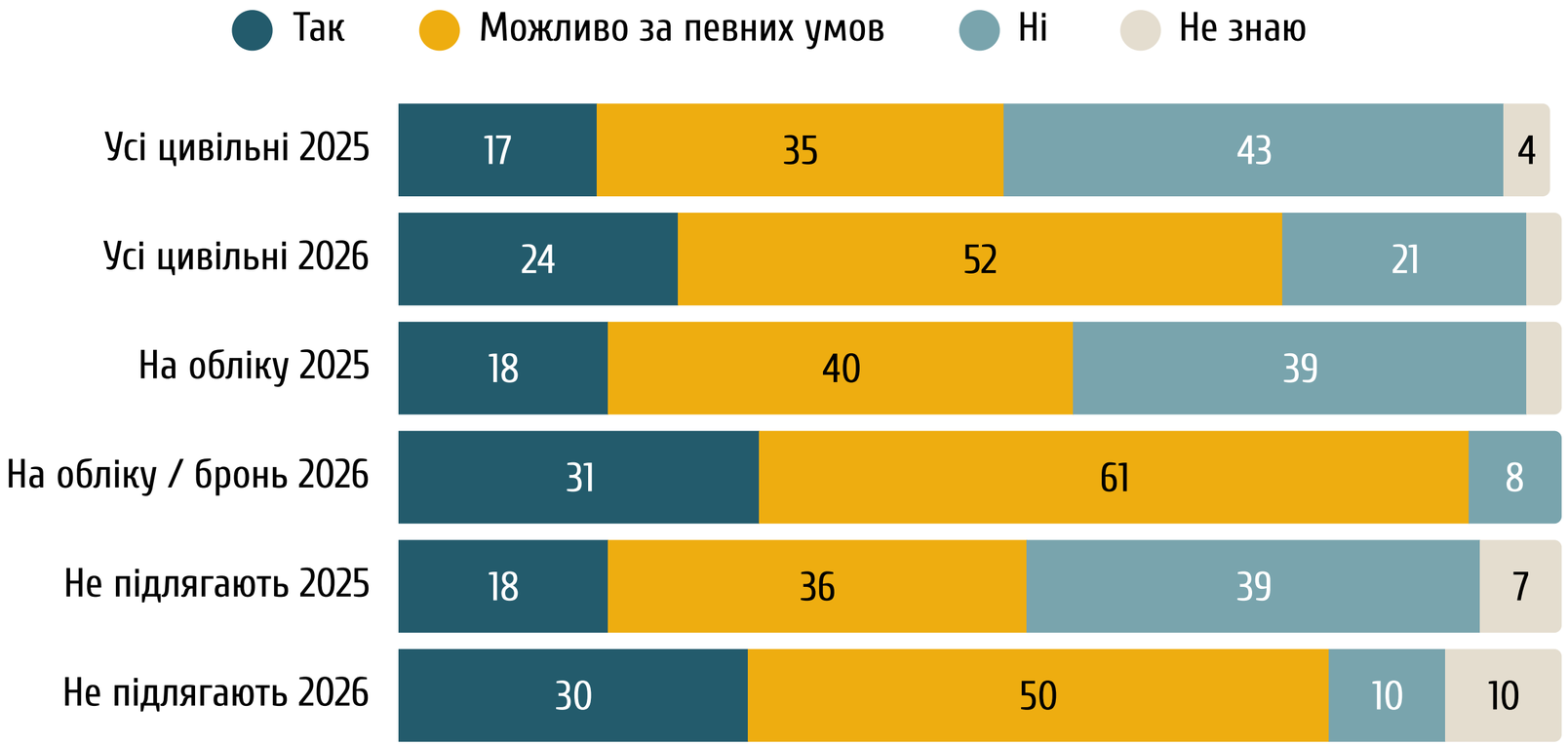
ЩО ЦЕ ОЗНАЧАЄ

- У 2025 році «тригерами переходу в добровільність» були фіксований строк, прозорість і вибір підрозділу: умови служби
- У 2026 на перше місце вийшло «спочатку реальне звільнення тих, хто служить з 2022» (40%) і «закон, а не постанова» (37%): умови довіри
- «Нічого, довіра втрачена» обрали 20%: серед військових 19%, серед цивільних 21%
- Гарантія робочого місця і доходу родини (6%) недооцінена як інструмент, хоча дві третини респондентів одружені і майже дві третини мають дітей

2025: матриця «що могло б змінити ставлення до служби», цивільні респонденти.
2026: питання «що найбільше підвищило б довіру до обіцянок держави», усі респонденти.

ГОТОВНІСТЬ ДОЛУЧИТИСЯ ЗА ПЕВНИХ УМОВ, ЦИВІЛЬНІ ЗА СТАТУСАМИ

КАТЕГОРИЧНЕ «НІ» СЕРЕД ТИХ, ХТО НА ОБЛІКУ АБО З БРОНЮВАННЯМ, ВПАЛО З 39% ДО 8%; «МОЖЛИВО ЗА ПЕВНИХ УМОВ» ЗРОСЛО ДО 62%. САМЕ ЦЯ ГРУПА ЧЕКАЄ НА ЗАКОН І ЧЕРГУ

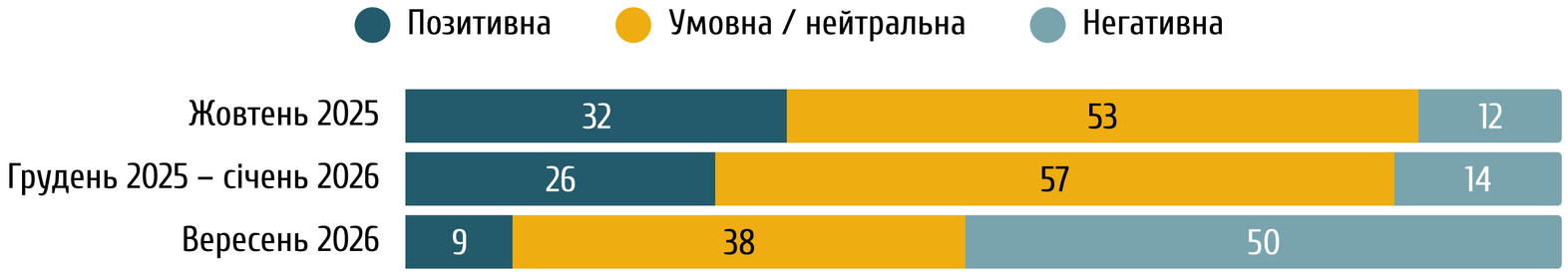

ЩО ЦЕ ОЗНАЧАЄ

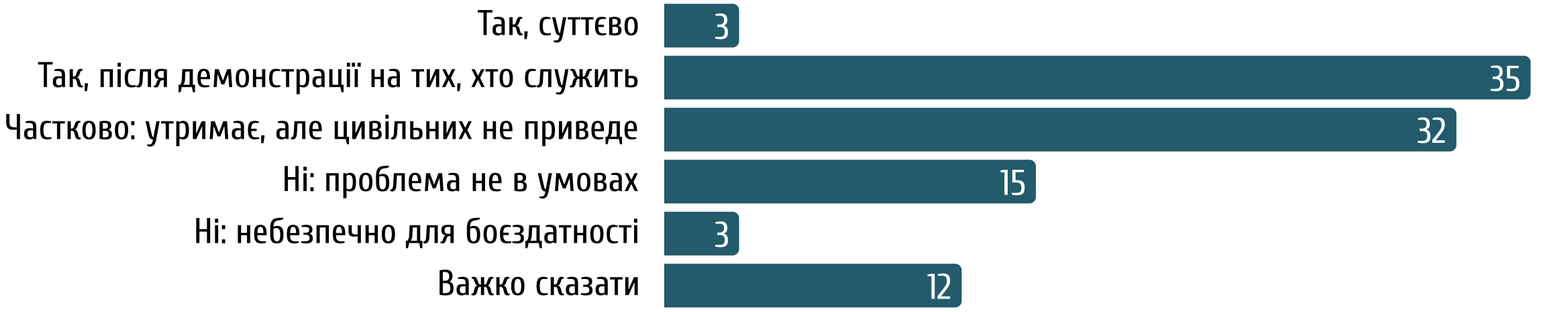
- Усі цивільні: «так» 17% → 24%, «можливо за умов» 35% → 52%, «ні» 43% → 21%
- На обліку або з бронюванням: «так» 18% → 31%, «можливо» 40% → 62%, «ні» 39% → 8% (невелика група, читати як напрям)
- Готовність умовна в усіх хвилях: конвертує її не текст моделі, а демонстрація виконання зобов'язань

ПОЗИТИВНА ОЦІНКА МОДЕЛІ 8/14 СЕРЕД ВІЙСЬКОВИХ УПАЛА З 32% ДО 9% ПІСЛЯ СТАРТУ РЕФОРМИ «ЛИШЕ ДЛЯ КОНТРАКТНИКІВ». АЛЕ 35% ПОВІРЯТЬ У МОДЕЛЬ V2 ПІСЛЯ ДЕМОНСТРАЦІЇ НА ТИХ, ХТО ВЖЕ СЛУЖИТЬ

МОДЕЛЬ 8/14: ТРИ ХВИЛІ, АГРЕГОВАНО (%)

МОДЕЛЬ V2 ІЗ ЗАКОНОМ І ЧЕРГОЮ, 2026 (%, УСІ ВІЙСЬКОВІ)

ЩО ЦЕ ОЗНАЧАЄ

- Позитивна оцінка 8/14: 32% → 26% → 9%; негативна 12% → 50%
- Модель v2: «так, після демонстрації на тих, хто вже служить» 35%; «утримає тих, хто служить, але цивільних не приведе» 32%; «проблема не в умовах» 15%
- Заперечення стосується спроможності держави виконати, а не самої моделі: демобілізація перших є передумовою будь-якого добровільного треку

Військові респонденти трьох хвиль: жовтень 2025, грудень 2025 –січень 2026, вересень 2026. Позитивна: «так, багато підуть» і «так, якщо закріплено законом»; негативна: «не вплине», «не хочуть воювати за цю державу», «проблема не в умовах».

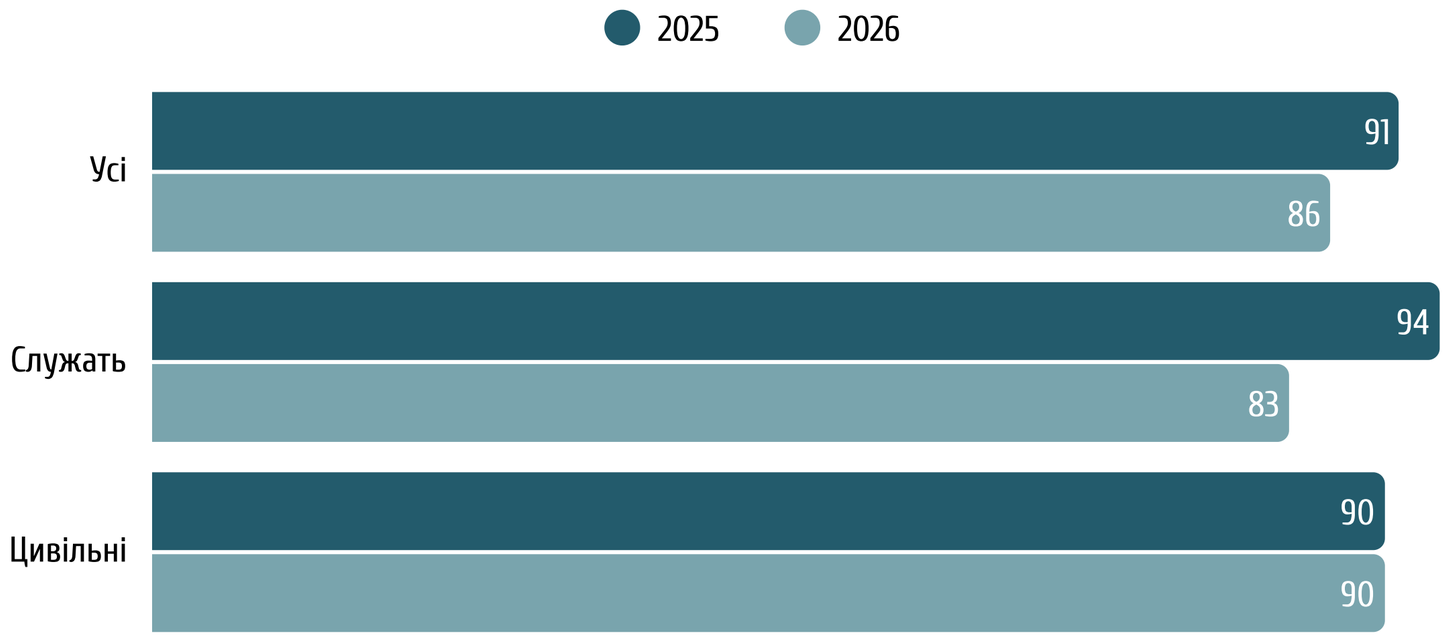
IV

ОПИТУВАННЯ 2025 І 2026: РЕЗУЛЬТАТИ З ДИНАМІКОЮ

Дві хвилі, одні питання: 27 питань анкети 2026 дослівно повторюють анкету 2025 року.
Порівнюємо лише дослівно однакові питання і лише за групами: вибірки цільові, а не випадкові.

Чи є проблеми з мобілізацією

ДІАГНОЗ НЕ ЗМІНИВСЯ: МАЙЖЕ ДЕВ'ЯТЬ ІЗ ДЕСЯТИ БАЧАТЬ СЕРЙОЗНІ ПРОБЛЕМИ, І ВІЙСЬКОВІ, І ЦИВІЛЬНІ. РЕФОРМА ЗМІНИЛА НЕ МАСШТАБ ПРОБЛЕМИ, А ЇЇ ЗМІСТ

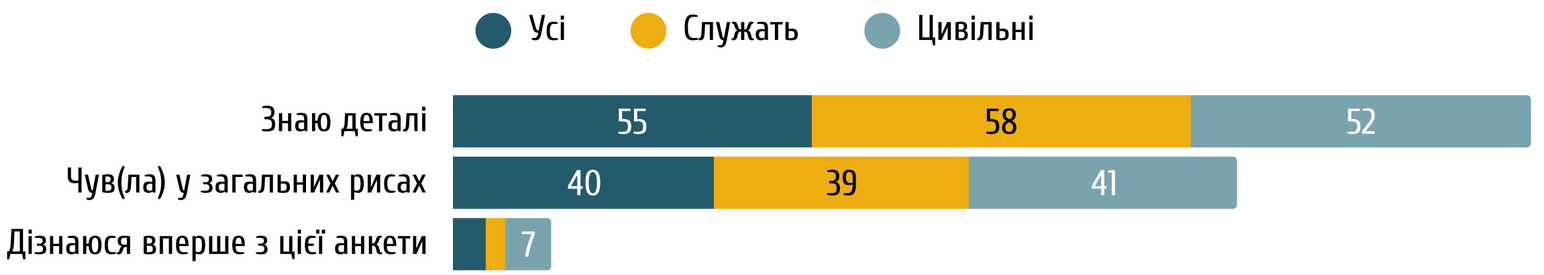
Частка відповіді «так, серйозні проблеми» серед усіх респондентів, військових і цивільних у хвилях 2025 і 2026.

ЩО ЦЕ ОЗНАЧАЄ

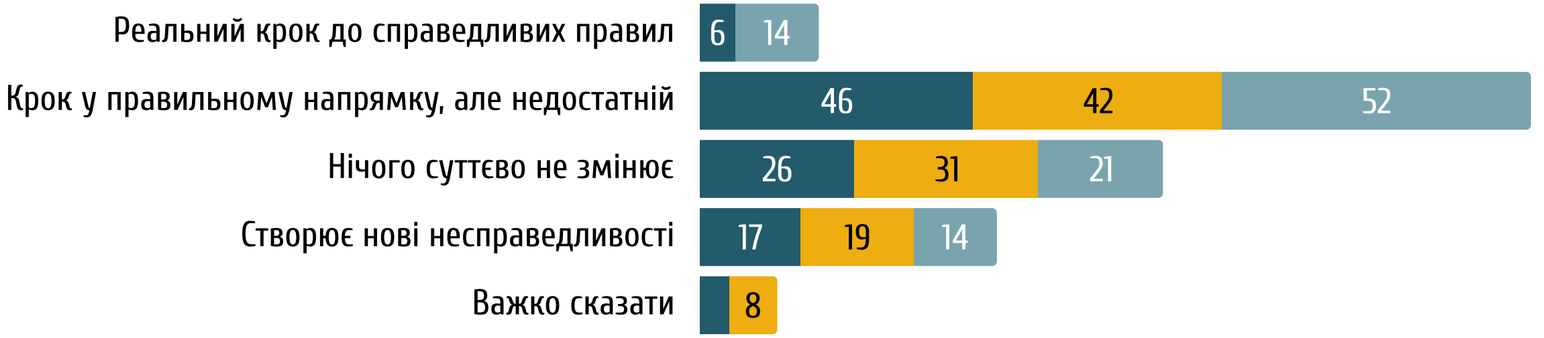
- Повний розподіл 2026: серйозні проблеми 86%, певні проблеми 11%, проблем немає 2%, важко сказати 2%
- 2025: 91% / 8% / 0% / 1%
- У 2025 проблема формулювалася як «немає правил». У 2026, після постанови №768, як «правила є не для всіх»

РЕФОРМУ ПРИЙМАЮТЬ ЯК НАПРЯМ І ВІДКИДАЮТЬ ЯК КОНСТРУКЦІЮ: 46% БАЧАТЬ «КРОК У ПРАВИЛЬНОМУ НАПРЯМКУ, АЛЕ НЕДОСТАТНІЙ», ЛИШЕ 6% РЕАЛЬНИЙ КРОК ДО СПРАВЕДЛИВИХ ПРАВИЛ

ОБІЗНАНІСТЬ ПРО РЕФОРМУ (%)

ОЦІНКА РЕФОРМИ (%)

ЩО ЦЕ ОЗНАЧАЄ

- 55% знають деталі реформи, 40% чули в загальних рисах, 5% дізналися з анкети
- «Реальний крок до справедливих правил»: серед військових 0%, серед цивільних 14%; «нові несправедливості» 17%
- Серед тих, хто знає деталі, «нові несправедливості» називають 22%; серед тих, хто чув загалом, 12%: що краще люди знають реформу, то гостріше бачать її асиметрію

Дані 2026: онлайн-опитування ФСД / InfoLight.UA, поле триває.
Групи 2026 невеликі: різницю до 10 п.п. читати як напрям, а не як точну оцінку.

Елементи реформи: що приймають і що відкидають

КОНСЕНСУС «ЗА»: ЩОРІЧНЕ ПЕРЕВЕДЕННЯ, ВІКНО ПОВЕРНЕННЯ ІЗ СЗЧ, СТРОК 14 МІСЯЦІВ І ВИПЛАТИ ЗА РИЗИКОМ. КОНСЕНСУС «ПРОТИ»: ГАРАНТІЇ ЛИШЕ КОНТРАКТНИКАМ І ПОСТАНОВА ЗАМІСТЬ ЗАКОНУ

ЩО ЦЕ ОЗНАЧАЄ

- Право раз на рік перевестися: 89% за, 5% проти; 100-денне вікно повернення із СЗЧ: 71% за, 14% проти
- Строк 14 місяців для цивільних: 70% за, 18% проти; виплати за ризиком: 68% за, 22% проти; відстрочка 6 місяців: 55% за, 31% проти
- Гарантії лише для тих, хто підписав контракт: 26% за, 66% проти; реформа постановою-експериментом: 20% за, 66% проти
- Військові ще жорсткіші до асиметрії: 69% проти гарантій лише контрактникам; цивільні підтримують строк 14 місяців не менше за військових (76% проти 64%)

Суми «за» = «підтримую» + «радше підтримую», «проти» = «не підтримую» + «радше не підтримую».
Дані 2026: онлайн-опитування ФСД /InfoLight.UA, поле триває.

Довіра до обіцянок держави

74% НЕ ВІРЯТЬ У ВІДСТРОЧКУ ПІСЛЯ КОНТРАКТУ, 85% НЕ ВІРЯТЬ, ЩО ЗВІЛЬНЕННЯ ТИХ, ХТО СЛУЖИТЬ З 2014 І 2022, ПОЧНЕТЬСЯ В ЛИСТОПАДІ. УКАЗ У ЛИСТОПАДІ Є ЄДИНИМ ІНСТРУМЕНТОМ, ЯКИЙ МОЖЕ ЗМІНИТИ ЦІ ЦИФРИ

ЧИ ВИКОНАЄ ДЕРЖАВА ОБІЦЯНКУ ПРО ВІДСТРОЧКУ ПІСЛЯ КОНТРАКТУ (%)

ЧИ ПОЧНЕТЬСЯ ЗВІЛЬНЕННЯ ТИХ, ХТО З 2014/2022, У ЛИСТОПАДІ 2026 (%)

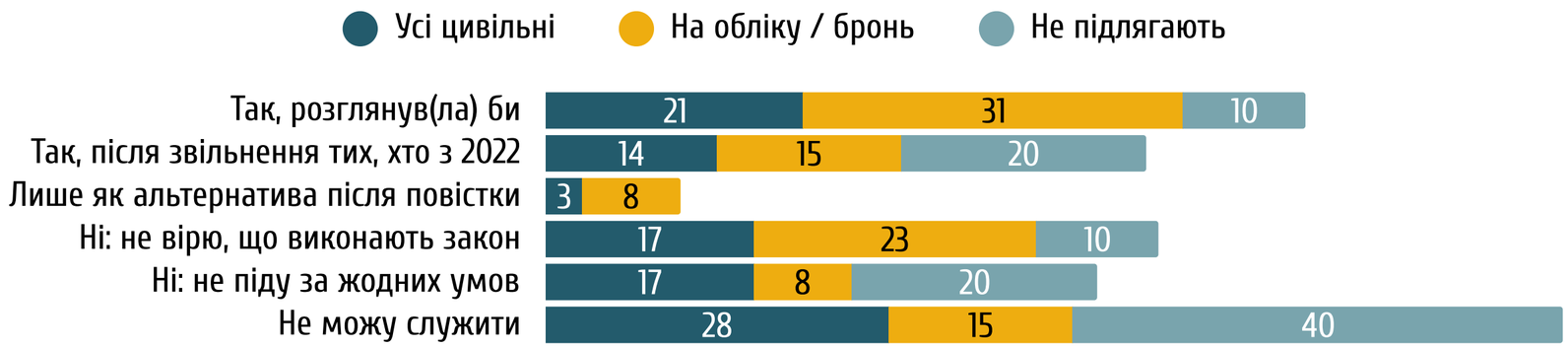
ЩО ЦЕ ОЗНАЧАЄ

- Відстрочка після контракту: зовсім не вірять 40%, радше не вірять 34%, вірять 15%
- Листопадове звільнення: не вірять 85%; серед тих, хто служить понад 4 роки, 89%; вірять 3%
- Після відставки уряду і міністра оборони довіра впала у 52%: «реформу поставили на паузу» 42%, «реформа втратила автора» 11%; не змінилася у 32%
- Реформа виявилася персональною. Урок для другого етапу: інституціоналізувати її законом і публічною чергою, щоб вона не залежала від персоналій

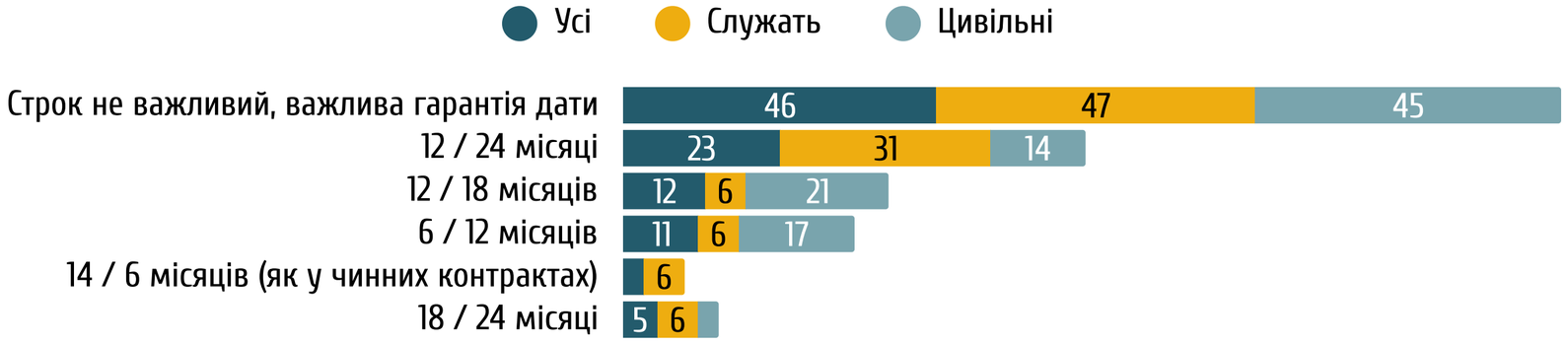
Дані 2026: онлайн-опитування ФСД / InfoLight.UA, поле триває.

34% ЦИВІЛЬНИХ РОЗГЛЯНУЛИ Б СЛУЖБУ ЗА МОДЕЛЛЮ V2 ІЗ ЗАКОНОМ І ЧЕРГОЮ; СЕРЕД ТИХ, ХТО НА ОБЛІКУ АБО З БРОНЮВАННЯМ, 46%

ЯКБИ МОДЕЛЬ V2 БУЛА УХВАЛЕНА ЗАКОНОМ (%, ЦИВІЛЬНІ ЗА СТАТУСОМ)

ЯКЕ СПІВВІДНОШЕННЯ СЛУЖБИ І ЦИВІЛЬНОГО ЖИТТЯ СПРАВЕДЛИВЕ (%)

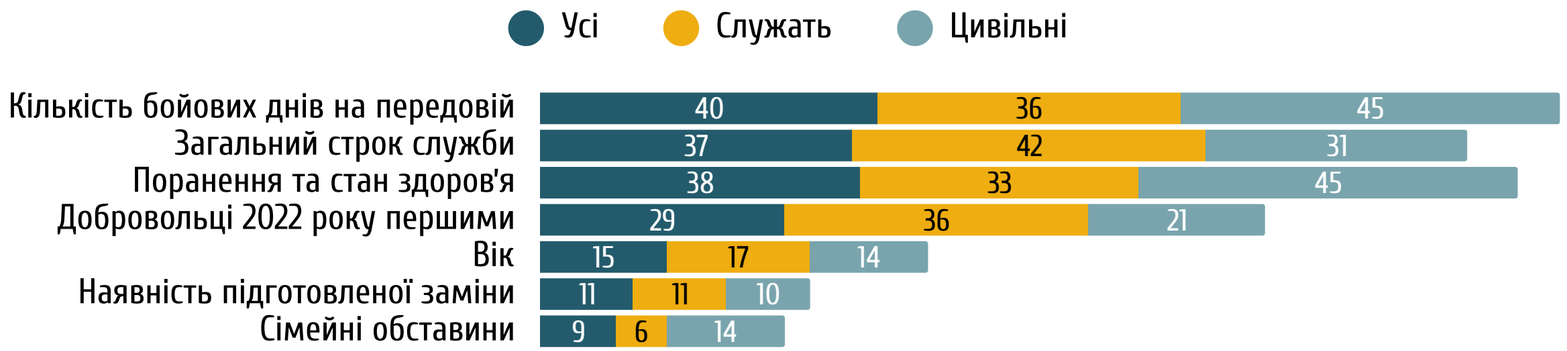
ЩО ЦЕ ОЗНАЧАЄ

- «Так, розглянув би» 21% і «так, після звільнення тих, хто з 2022» 14% серед усіх цивільних; на обліку або з бронюванням 31% і 15%
- «Не вірю, що держава виконає закон» 17%, «не піду за жодних умов» 17%, «не можу служити» 28%
- Цикл: «строк не важливий, важлива гарантія дати звільнення» 46%; 12/24 місяці 23%; 12/18 місяців 12%; чинний цикл контрактів 14/6 лише 3%
- Висновок для закону: акцент на гарантованій даті та черзі, а не на довжині вікна; коридор S = 10–14 місяців і R = 6–24 місяці залишається робочим

Дані 2026: онлайн-опитування ФСД / InfoLight.UA, поле триває.

ЧЕРГА НА ЗВІЛЬНЕННЯ МАЄ РАХУВАТИСЯ ЗА БОЙОВИМИ ДНЯМИ, СТРОКОМ СЛУЖБИ І ПОРАНЕННЯМИ: ВІЙСЬКОВІ Й ЦИВІЛЬНІ ТУТ МАЙЖЕ НЕ РОЗХОДЯТЬСЯ. ЛИШЕ 6% ВІЙСЬКОВИХ ПІДПИСАЛИ АБО ПЛАНУЮТЬ НОВИЙ КОНТРАКТ

ДВА ГОЛОВНІ КРИТЕРІЇ ЧЕРГИ НА ЗВІЛЬНЕННЯ (%)

ЩО ВИРІШИЛИ ЩОДО НОВОГО КОНТРАКТУ ТІ, ХТО СЛУЖИТЬ (%)

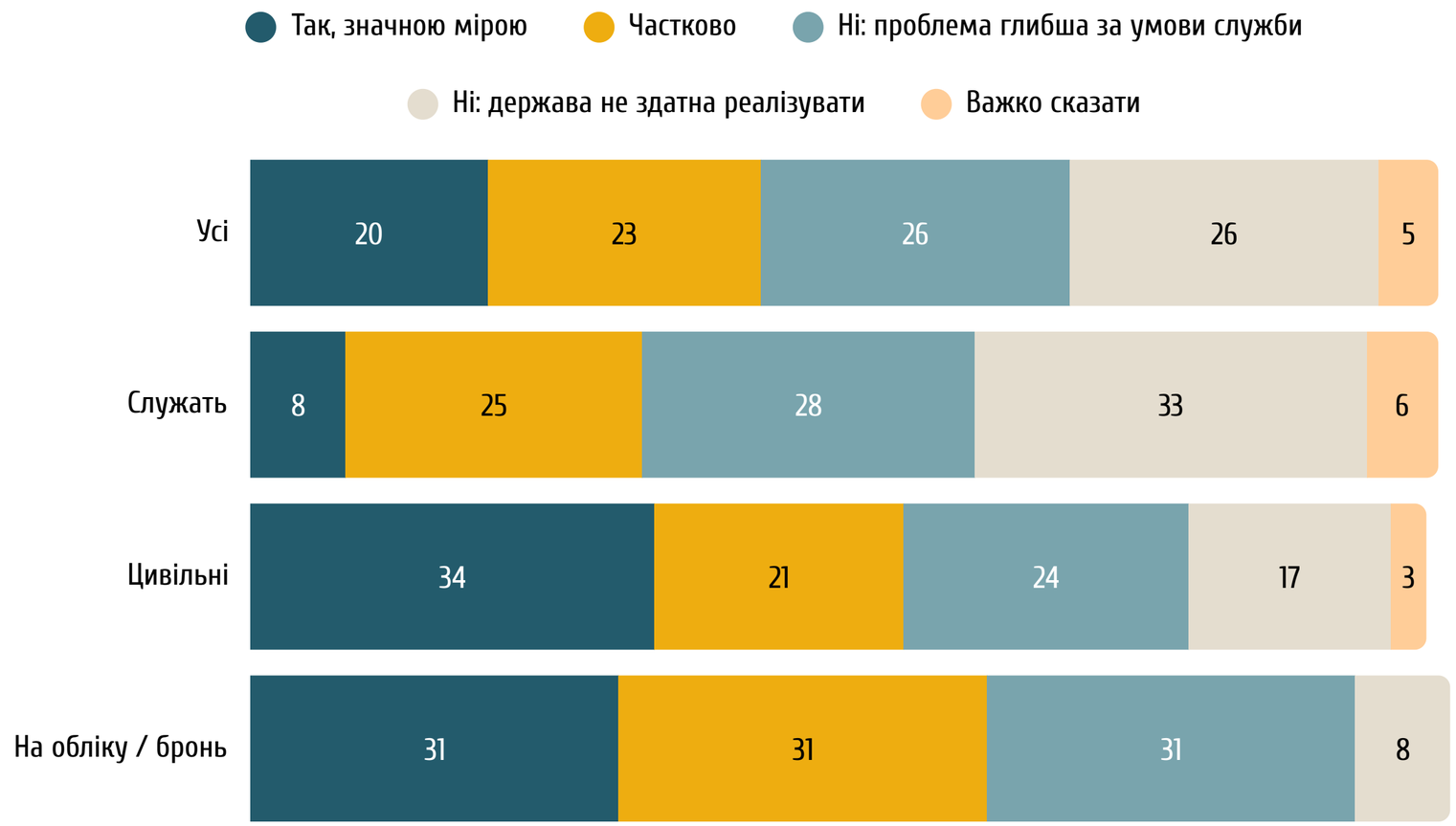
ЩО ЦЕ ОЗНАЧАЄ

- Бойові дні 40%, загальний строк служби 37%, поранення і стан здоров'я 38%, добровольці 2022 року першими 29%; вік, заміна і сім'я другорядні
- Підписали або планують контракт 6%; не планують, бо чекають указу 29% (понад 4 роки служби: 47%); не вірять, що виконають умови 38%
- Критерії черги можна закріплювати без ризику розколу; контракти не конкурують з демобілізацією і без указу не працюють навіть як стимул для тих, хто вже в строю

Дані 2026: онлайн-опитування ФСД / InfoLight.UA, поле триває.
Групи 2026 невеликі: різницю до 10 п.п. читати як напрям, а не як точну оцінку.

Чи вирішить проблеми ротаційна модель разом із принципом “служи або допомагай”

ЦИВІЛЬНІ ВІРЯТЬ ЧАСТІШЕ (55% «ТАК» АБО «ЧАСТКОВО»), ВІЙСЬКОВІ СУМНІВАЮТЬСЯ НЕ В МОДЕЛІ, А В ЗДАТНОСТІ ДЕРЖАВИ ЇЇ РЕАЛІЗУВАТИ (33%)

ЩО ЦЕ ОЗНАЧАЄ

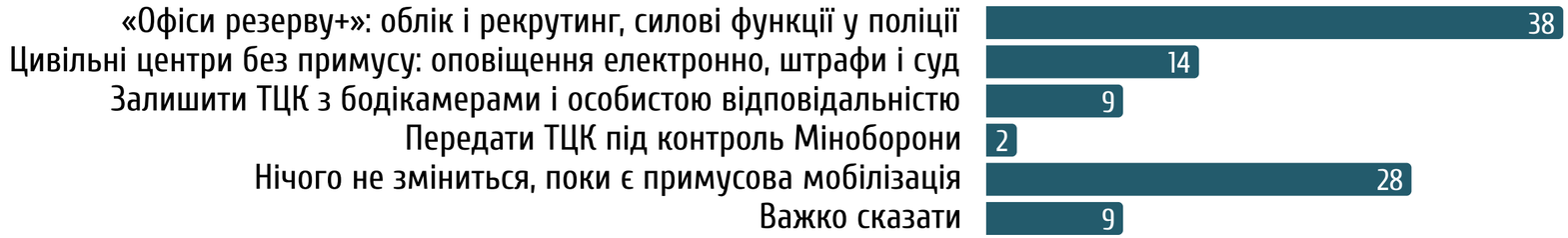
- Усі: «так, значною мірою» 20%, «частково» 23%, «проблема глибша за умови служби» 26%, «держава не здатна реалізувати» 26%
- Серед тих, для кого реформа є «кроком у правильному напрямку», вірять («так» і «частково») 67%; серед тих, хто бачить «нові несправедливості», 0%
- Серед військових зі стажем до 4 років «держава не здатна реалізувати» 47%; понад 4 роки 21%
- Віра в модель залежить від досвіду взаємин із державою, а не від віку чи стажу. «Служи або допомагай» військові читають як «відкупись», якщо формула не означає невідворотності внеску

Питання ставилося з проханням абстрагуватися від політичних вподобань.
Дані 2026: онлайн-опитування ФСД / InfoLight.UA, поле триває.

Комплектування без "бусифікації" і заходи, які обговорює нова команда

52% ДОВІРЯЛИ Б ЦИВІЛЬНИМ МОДЕЛЯМ КОМПЛЕКТУВАННЯ ЗАМІСТЬ ТЦК; ІНОЗЕМЦІ В ПІХОТІ, АМНІСТІЯ ЗА ПЕРШИЙ СЗЧ І ВІКОВА МЕЖА 50–55 МАЮТЬ КОНСЕНСУС, ПЛАТНЕ БРОНЮВАННЯ І РІВНІ ОБОВ'ЯЗКИ ДЛЯ ЖІНОК ВІДКИДАЮТЬ

ЯКА МОДЕЛЬ КОМПЛЕКТУВАННЯ ВИКЛИКАЛА Б ДОВІРУ (%, УСІ)

ЧИ ПІДТРИМУЄТЕ ЗАХОДИ, ЩО ОБГОВОРЮЮТЬСЯ (%)

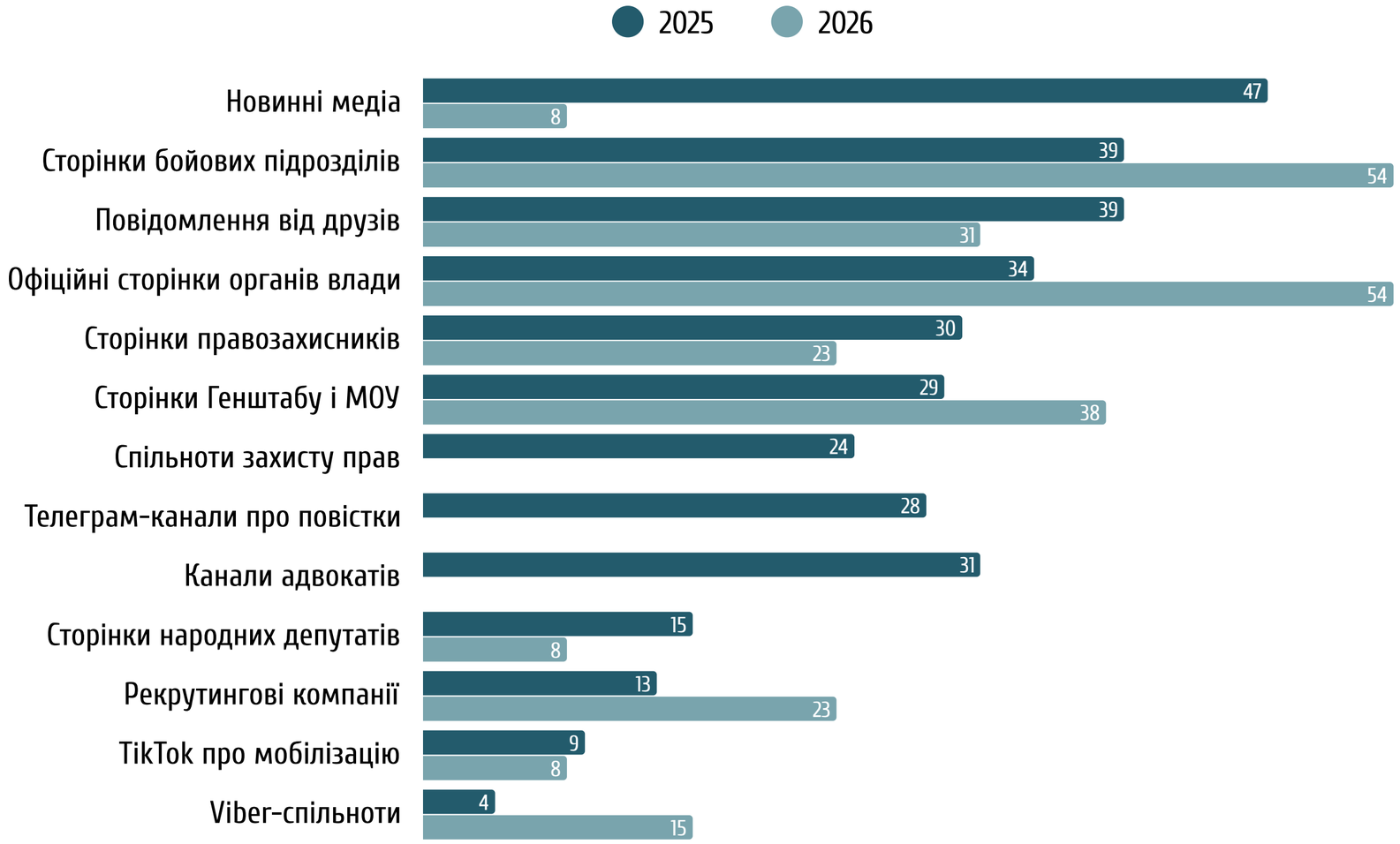
ЩО ЦЕ ОЗНАЧАЄ

- «Офіси резерву+» з поліцією 38%, цивільні центри без примусу 14%, ТЦК з бодікамерами 9%, передати ТЦК під МОУ 2%; «нічого не зміниться, поки є примусова мобілізація» 28%
- Підтримка: іноземці до половини піхоти 88%, амністія за перший СЗЧ 83%, вік 50–55 72%, стягнення з тих, хто уникає обліку 66%, вік 23 62%
- Платне бронювання: 57% проти (серед військових 69%); рівні обов'язки для жінок: 49% проти

Дані 2026: онлайн-опитування ФСД / InfoLight.UA, поле триває

Джерела інформації про мобілізацію: цивільні на обліку або з бронюванням

НОВИННІ МЕДІА ЯК ДЖЕРЕЛО ОБВАЛИЛИСЯ З 47% ДО 8%; ЗРОСЛИ СТОРІНКИ БОЙОВИХ ПІДРОЗДІЛІВ І ОФІЦІЙНІ СТОРІНКИ ОРГАНІВ ВЛАДИ. АУДИТОРІЯ ВІДМОВЛЯЄТЬСЯ ВІД ПОСЕРЕДНИКІВ НА КОРИСТЬ ПЕРШОДЖЕРЕЛ І «СВОЇХ»

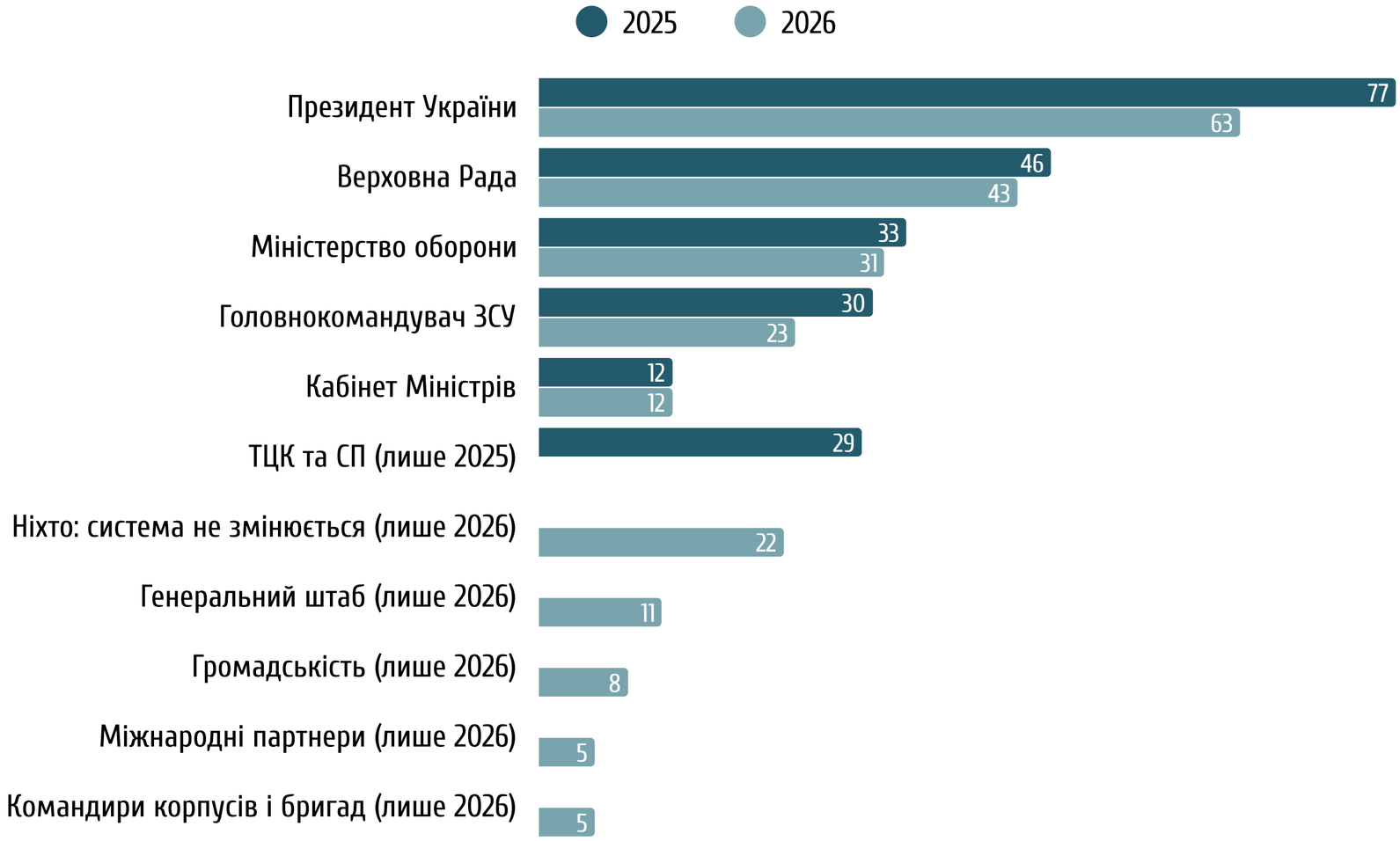
ЩО ЦЕ ОЗНАЧАЄ

- Сторінки бойових підрозділів 39% → 54%; офіційні сторінки органів влади 34% → 54%; Генштаб і МОУ 29% → 38%
- Серед усіх цивільних, які не уникають ТЦК, новинні медіа впали з 46% до 19%; серед військових сторінки Генштабу і МОУ зросли з 31% до 44%
- Телеграм-канали про повістки і канали адвокатів у 2026 не назвав ніхто з цієї групи (2025: 28% і 31%); у 2025 це були джерела №1 для тих, хто уникає (46% і 43%)
- Для комунікації другого етапу ключові канали не ЗМІ, а сторінки підрозділів, офіційні акаунти МОУ і Генштабу та мережі самих військових

Група 2026 невелика: напрям збігається з усіма цивільними, які не уникають ТЦК. Питання дослівно однакове в обох хвилях.

Хто може змінити ситуацію з мобілізацією

ПЕРСОНАЛІЗАЦІЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПОСЛАБШАЛА: «ПРЕЗИДЕНТ» 77% → 63%, А «НІХТО, СИСТЕМА НЕ ЗМІНЮЄТЬСЯ» ОДРАЗУ ОТРИМАВ 22%. ВІД НОВОЇ КОМАНДИ МОУ І ГЕНШТАБУ СПРАВЕДЛИВІШИХ ПРАВИЛ ЧЕКАЮТЬ 48%

ЩО ЦЕ ОЗНАЧАЄ

- Президент 77% → 63% (серед військових 77% → 58%); Верховна Рада, Міноборони, Головнокомандувач і Кабмін стабільні: реформа втратила персонального адресата, але не отримала інституційного
- Очікування від нової команди (Хмара, Драпатий, Скибюк): справедливіші правила і більше довіри 48%, суттєвих змін не буде 40% (серед військових 50%), посилення примусу без гарантій 6%
- Горизонт війни: три роки і більше 38%, важко сказати 40%, до весни 2027 11%: ротація є інструментом довгої війни, а не тимчасовою поступкою
- Вікно можливостей для нової команди відкрите, але звужується з кожним місяцем без указу

Дані 2026: онлайн-опитування ФСД / InfoLight.UA, поле триває

ДРУЗІ ТА РОДИЧІ, ЯКІ СЛУЖАТЬ, ГОЛОВНИЙ КАНАЛ ДОВІРИ (49%); КОЖЕН П’ЯТИЙ НЕ ДОВІРЯЄ НІКОМУ. У ВІДКРИТИХ ВІДПОВІДЯХ 26% ПРОСЯТЬ ОДНОГО: ПОЧАТИ РЕАЛЬНЕ ЗВІЛЬНЕННЯ ТИХ, ХТО СЛУЖИТЬ З 2014 І 2022

ЯКИМ ДЖЕРЕЛАМ ДОВІРЯЮТЬ У ПИТАННЯХ МОБІЛІЗАЦІЇ, 2026 (%, ДО ТРЬОХ ВІДПОВІДЕЙ)

ВІДКРИТЕ ПИТАННЯ: «ЩО ОДНЕ МАЄ ЗРОБИТИ ДЕРЖАВА, ЩОБ ВИ ПОВІРИЛИ ЇЇ ГАРАНТІЯМ ЩОДО СТРОКІВ?»

26% звільнити або демобілізувати тих, хто служить з 2014/2022

15% виконувати обіцянки і контракти, не брехати

15% рівність: служать усі, зняти бронь, депутати і чиновники теж

11% закон і законність замість постанови

9% прозорий механізм: калькулятор, бальна система, видима черга

9% соціальний захист, гідне ставлення, забезпечення родин

9% довіри немає, нічого не допоможе

Показові формулювання: «Не найобувати військових» · «Узаконити указ про строки» · «Показати механізм, за рахунок чого ці гарантії працюватимуть» · «Ротація має означати граничний строк перебування на ЛБЗ з подальшим відновленням у тилу»

V

ДОСЛІДНИЦЬКА БАЗА І АВТОРИ

Хронологія

ЧОТИРИ РОКИ: ВІД ПЕРШОГО МОНІТОРИНГУ У ТРАВНІ 2022 ДО ОЦІНКИ РЕФОРМИ У ВЕРЕСНІ 2026

Травень 2022
InfoLight.UA починає моніторинг російських впливів на мобілізацію та на біженців

Березень 2023
Перші пропозиції щодо впорядкування мобілізації для депутатів і сектору безпеки

Лист. – груд. 2023
Перша хвиля опитувань про ставлення українців до мобілізації

Липень 2024
Перша презентація ротаційної моделі стейкхолдерам

Листопад 2024
«Мобілізація: бар'єри та шляхи рішень»

06.02.2025
Презентація ротаційної моделі в Інтерфакс-Україна

Квітень 2025
«Сила єдності»: стійкість і згуртованість

Жовт. – груд. 2025
Друга хвиля опитування про ставлення українців до мобілізації

23.12.2025
Презентація досліджень в ІА «Укрінформ»: результати, модель, пакет із п'яти реформ, корекції до №14283

Січ. – черв. 2026
Робоча група; дискусії «Мобілізація і довіра» (17.04) і «Від мобілізаційної кризи до національної стійкості» (02.06)

12.06.2026
Постанова КМУ №768: старт Трансформації Сил оборони; липень: друге видання брошури

Вересень 2026
Третя хвиля опитування

Джерела: архів проєктів ФСД / InfoLight.UA / УБК 2022–2026

П'ять хвиль одним поглядом

КОЖНА ХВИЛЯ ВІДПОВІДАЛА НА СВОЄ ПИТАННЯ: ВІД «ЧОГО БОЯТЬСЯ ЛЮДИ» У 2023 ДО «ЧИ ПОВІРЯТЬ ВОНИ ОБІЦЯНКАМ ДЕРЖАВИ» У 2026

Хвиля	Період	Головний результат для моделі
Перша хвиля	листопад – грудень 2023	страх, хаос і недовіра до командування як головні теми; перші пропозиції щодо впорядкування мобілізації
«Мобілізація: бар'єри та шляхи рішень»	листопад 2024	ризик загибелі, командування, корупція ТЦК, відсутність підготовки; «переведення» лише №13; ротаційна модель представлена стейкхолдерам
«Сила єдності»	квітень 2025	56,4%: мобілізація як лінія розколу; 69% вважають, що ротація зменшить напругу; 45% готові до часткової або ротаційної служби
Друга хвиля	жовтень – грудень 2025; підхвиля грудень 2025 – січень 2026	невизначеність термінів служби бар'єр №1 (6,21); три кроки: виплати, фіксований строк 12 місяців, ротації; пакет із п'яти реформ
Третя хвиля	з 7 вересня 2026, поле триває	терміни 6,57; 85% не вірять у листопадове звільнення; 82% за поширення строків і відстрочки на всіх, хто служить

Дизайн усіх хвиль цільовий, а не репрезентативний: він дає доступ до груп, яких майже немає в класичних опитуваннях (ті, хто уникає ТЦК, чинні військові, українці за кордоном), і порівнює одні й ті самі групи за однаковими питаннями

Від дослідження до рішень

ЩО З ПРОПОЗИЦІЙ ФСД УВІЙШЛО В РЕФОРМУ, ЩО ВИКОНАНО ЧАСТКОВО І ЩО ДОСІ НЕ ЗРОБЛЕНО

РЕАЛІЗОВАНО

- Фіксовані строки служби (6/10/14 і 24 місяці) для тих, хто підписує контракт
- Диференціація виплат за ризиком: від 30 тис. у тилу до 460 тис. грн для піхоти, доступна також мобілізованим
- Гарантована відстрочка після служби («вікно життя») від 6 місяців
- «Служив довше, відпочиваєш більше»: формула за бойові дні та стаж
- Переведення між підрозділами через Армія+
- Часткове звільнення тих, хто служить з 2022 року, анонсовано на кінець осені 2026

ЧАСТКОВО АБО В ПРОЦЕСІ

- Ротаційний цикл: r ≈ 0,32 лише для бойових траєкторій, до 0,62 без бойових днів
- Цифровий облік упроваджується; публічної черги і «калькулятора звільнення» немає
- Прозорість процедур і публічні дані про виконання
- Демобілізація: механізм не унормований, указ станом на 13.09.2026 не ухвалено
- М'який механізм повернення із СЗЧ: разове вікно до 20.09.2026, а не постійний інструмент

НЕ РЕАЛІЗОВАНО

- Правова форма через закон: діє постанова-експеримент до 2028, законопроєкт №14283 відкликано
- Паритет мобілізованих і контрактників: гарантії строків і відстрочки лише тим, хто підписав контракт
- Мінімум 2–3 місяці підготовки перед фронтом як норма
- Розмежування функцій примусу: поліція і суд замість військових; запуск «Офісів резерву+» не підтверджено
- Державна архітектура інформполітики реформи з KPI

Базове опитування 2025 року точно передбачило траєкторію реформи: бар'єр №1 «невизначеність термінів» держава визнала офіційно, три з п'яти реформ пакета ФСД частково увійшли в постанову №768

Обсяг роботи в цифрах

П’ЯТЬ ХВИЛЬ ОПИТУВАНЬ, ПОНАД П’ЯТЬ ТИСЯЧ АНКЕТ І П’ЯТСОТ ГЛИБИННИХ ІНТЕРВ’Ю ТА ЕКСПЕРТНИХ РОЗМОВ, ТРИ БРОШУРИ І ПАКЕТ РЕФОРМ, ЧАСТИНА ЯКОГО ВЖЕ ВИКОНУЄТЬСЯ ДЕРЖАВОЮ

5

ХВИЛЬ ОПИТУВАНЬ

5 000+

ОНЛАЙН-АНКЕТ

з доступом до груп, яких майже немає в класичних опитуваннях: ті, хто уникає ТЦК, українці за кордоном, чинні військові

500+

ГЛИБИННИХ ІНТЕРВ’Ю ТА ЕКСПЕРТНИХ РОЗМОВ

2 млрд

ПЕРЕГЛЯДІВ ІНФОАТАКИ ДОВКОЛА ТЦК

7

ПУБЛІЧНИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ І ДИСКУСІЙ

3

БРОШУРИ 2026 РОКУ

5 + 7

РЕФОРМ У ПАКЕТІ

4

ЕЛЕМЕНТИ МОДЕЛІ В РЕФОРМІ

строки, відстрочка після служби, диференціація виплат і щорічне переведення увійшли в постанову №768; закон, паритет, черга і демобілізація

Хто ми і з ким працюємо

ТРИ СТРУКТУРИ ОДНІЄЇ КОМАНДИ І ПАРТНЕРИ, ЯКІ ЗРОБИЛИ ЦІ ДОСЛІДЖЕННЯ МОЖЛИВИМИ

ГО «ФОНД СПРИЯННЯ ДЕМОКРАТІЇ»

Юридична й операційна рамка УБК та InfoLight.UA, розробник ротаційної моделі військової служби; два стратегічні напрями: стратегічні реформи і демократичне врядування, безпека та оборона

ФОНД СПРИЯННЯ ДЕМОКРАТІЇ

УКРАЇНСЬКИЙ БЕЗПЕКОВИЙ КЛУБ

Заснований 2024 року як мережева policy-платформа; ядро: оборонна демократія і Демократія національної стійкості. Формати: Ситуаційна кімната, регіональні засідання, форуми, подкаст «Ukrainian Experts Talks», тренінги, policy-адвокація

УБК

INFOLIGHT.UA

Дослідницько-аналітична група: моніторинг російських інформаційних операцій з 2022 року, соціологія мобілізації, методологія Advance Truth Strategy, аналітика для сектору безпеки

INFOlight.ua

ПАРТНЕРИ Й ДОНОРИ

- Фонд Ганнса Зайделя в Україні: InfoLight.UA, Український безпековий клуб, брошури про оборонну демократію
- ICAP Єднання, Фонд «Аскольд і Дір» за фінансування Норвегії та Швеції: дослідження ротаційної моделі та реформи мобілізації
- Громадсько-військовий рух, ветеранські та регіональні спільноти УБК

КОМУ ПЕРЕДАЄМО РЕЗУЛЬТАТИ

- Міністерство оборони, Генеральний штаб, Офіс Президента, профільний комітет Верховної Ради
- Медіа: Укрінформ, Інтерфакс-Україна, LB.ua, регіональні редакції
- Партнери й донори, міжнародні аудиторії (англомовні резюме)

ЩО РОБИМО ДАЛІ

- Завершення поля 2026 і 20–30 глибинних інтерв'ю до і після указу про звільнення
- Фінальна двомовна редакція пропозицій v2 для МОУ, Генштабу, комітету ВР
- Публічний дашборд довіри до реформи і четверта хвиля опитування у 2027 році

Контакт: secureclub.org · press@secureclub.org

VI

ДЕМОКРАТІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ

П'ять рівнів однієї спільної справи

ДЕМОКРАТІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ: ДЕРЖАВА, СУСПІЛЬСТВО, АРМІЯ, ГРОМАДИ, БІЗНЕС І МЕДІА ОРГАНІЗОВАНІ ЯК ЄДИНА СПІЛЬНА СПРАВА СВОБОДИ, БЕЗПЕКИ Й ГІДНОСТІ

1	RES PUBLICA, СПІЛЬНА СПРАВА	Ціннісне ядро. Чому громадянин має брати участь? Бо свобода, держава, право й майбутнє є спільним надбанням, а не послугою держави. Громадянин співвласник, а не клієнт
2	ОБОРОННА ДЕМОКРАТІЯ	**Правовий компонент. Як демократія захищає себе, не стаючи авторитаризмом? Правова форма, пропорційність, тимчасовість, підзвітність і судовий контроль обмежень**
3	ВСЕОХОПНА ОБОРОНА	Організаційний каркас. Якими силами? Армія, резерв, територіальна оборона, оборонна економіка, інфраструктура, громади, бізнес, інформаційний простір
4	НАЦІОНАЛЬНА СТІЙКІСТЬ	Функціональний компонент. Чи витримає система удар і чи відновиться? Енергетика, зв'язок, врядування, медицина, продовольство, соціальна згуртованість
5	ГРОМАДСЬКО-ВІЙСЬКОВА СОЛІДАРНІСТЬ	Механізм зшивання. Як це працює щодня між Силами оборони, ветеранами, громадами, бізнесом, волонтерами, медіа і державою

Порядок рівнів не випадковий: без ціннісного ядра всеохопна оборона вироджується в мілітаризацію; без правового компонента мобілізація сповзає в примус; без каркаса і механізму зшивання цінності лишаються деклараціями. Оборонна демократія не вся модель, а її правовий компонент

Джерело: брошура «Демократія національної стійкості: українська Res Publica в умовах довгої війни» (ФСД / УБК / InfoLight.UA,2026)

Новий суспільний договір і місце ротаційної моделі в ньому

БЕЗСТРОКОВА НЕПЕРЕДБАЧУВАНА СЛУЖБА Є ФОРМОЮ ВНУТРІШНЬОГО ДОМІНУВАННЯ ДЕРЖАВИ НАД ГРОМАДЯНИНОМ. РОТАЦІЯ ПОВЕРТАЄ ПЕРЕДБАЧУВАНІСТЬ: ДЕРЖАВА ДАЄ ПРАВИЛА І ДАТУ ПОВЕРНЕННЯ, ГРОМАДЯНИН ДАЄ УЧАСТЬ

СПРАВЕДЛИВІСТЬ

Тягар війни розподіляється за зрозумілими й рівними правилами: прозора мобілізація, ротація, бронювання за функцією, а не за статусом, рівність перед обов'язком незалежно від статків і зв'язків

УЧАСТЬ

«Служи або допомагай»: кожен бере участь відповідно до спроможності: служба, резерв, територіальна оборона, критична інфраструктура, оборонна економіка, підтримка родин військових. Ухилення від будь-якого внеску перестає бути нормою

ПОВЕРНЕННЯ

Воєнні обмеження і жертви зворотні: держава визначає не лише що бере, а й що і коли повертає. Для тих, хто служив, це дата повернення, робоче місце, реабілітація, гідність ветерана

РОТАЦІЙНА МОДЕЛЬ ЯК ІНСТИТУТ СПІЛЬНОЇ СПРАВИ

- Діє проти домінування: доля громадянина залежить від правил, а не від випадку чи волі чиновника
- Працює на справедливий розподіл: не дозволяє перетворити одних на постійну жертовну групу, а інших на тих, хто шукає винятків
- Створює озброєну довіру замість озброєного цинізму: держава не лише вимагає, а й гарантує межі та повернення
- Обіцяти можна лише те, що система здатна виконати: невиконана обіцянка ротації руйнує довіру швидше, ніж її відсутність

ЧОТИРИ ЗАПОБІЖНИКИ БУДЬ-ЯКОГО ОБМЕЖЕННЯ

- Правова форма: обмеження вводиться законом, публічним і однаковим для всіх, а не постановою чи «ручним режимом»
- Пропорційність: обмеження прицільне, не ширше за конкретну загрозу
- Тимчасовість і зворотність: захід має межу в часі й згортається після зникнення загрози
- Підзвітність і судовий контроль: кожне обмеження можна перевірити й оскаржити; ядро прав не скасовується навіть у кризі

VII

НЕОБХІДНІ КРОКИ

Що має зробити держава, щоб перший етап став системою, у якому порядку і як це перевірятиме суспільство

Логіка послідовності

БЕЗ ПЕРШОГО КРОКУ МОДЕЛЬ ДЛЯ ЦИВІЛЬНИХ НЕ ЗАПРАЦЮЄ: ЦЕ КАЖУТЬ І ВІЙСЬКОВІ, І ЦИВІЛЬНІ НА ОБЛІКУ. ПОРЯДОК КРОКІВ ЗБІГАЄТЬСЯ З ПОРЯДКОМ ЗАПИТІВ ЛЮДЕЙ

01

ОСІНЬ 2026: УКАЗ

Указ Президента і перші реальні звільнення тих, хто служить з 2014 і 2022 років (анонсовано на кінець осені 2026), за публічними критеріями: бойові дні, строк служби, поранення. Це тест, який визначить довіру до всього іншого

02

ЗАКОН

Закон про строки служби, ротацію і демобілізацію замість постанови-експерименту: коридори S і R, черга, судовий захист, гарантія робочого місця, подвійний трек служби

03

ЧЕРГА

Публічна черга і «калькулятор звільнення» в Армія+ і Резерв+: кожен бачить свою дату; щомісячні дашборди: скільки звільнено, скільки контрактів, виконання квот ротацій

04

ПАРИТЕТ

Поширення гарантованих строків і відстрочки на всіх мобілізованих за чергою; лише тоді заклик до цивільних і модель v2 у повному обсязі

35%

ВІЙСЬКОВИХ

повірять у модель після демонстрації на тих, хто вже служить; 47% тих, хто служить понад 4 роки, не підписують контракт, бо чекають указу

62%

ЦИВІЛЬНИХ НА ОБЛІКУ

«можливо за певних умов»; умова та сама: спочатку побачити звільнення тих, хто з 2022

40% · 37% · 23%

ЩО ПІДВИЩИТЬ ДОВІРУ

реальне звільнення, закон, публічна черга: три перші відповіді 2026 року і три перші кроки цієї послідовності

Позиція щодо ініціатив нової команди МОУ і Генштабу

ПІДТРИМАТИ КОНСЕНСУСНІ ЗАХОДИ, ЗВ'ЯЗАТИ СПІРНІ З РОТАЦІЙНИМИ ГАРАНТІЯМИ, ПЕРЕФОРМУЛЮВАТИ «СЛУЖИ АБО ДОПОМАГАЙ»

Ініціатива	Підтримка 2026	Позиція ФСД
Вікова межа 50–55 років, старших лише в тил	72% за	Підтримати як елемент «ефективність, а не кількість», якщо це не замінює ротацію для молодших
Зниження віку мобілізації до 23 років	62% за (цивільні 52%)	Лише в пакеті з ротаційними гарантіями і законом про строки; інакше молодь отримує безстрокову службу
Посилення стягнень з тих, хто уникає обліку	66% за	Лише разом із прозорою чергою і законними правилами оповіщення: «невідворотність без бусифікації»
Поліція: перевірка документів і розшук	38% за офіси Резерву+	Підтримати як розмежування функцій: військові не виконують поліцейських задач
Іноземці до половини піхоти через рекрутинг і ПВК	88% за	Підтримати із застереженням щодо знецінення служби громадян; потребує окремого дослідження
Амністія за перше СЗЧ і спрощене повернення	83% за	Зробити постійним механізмом, а не разовим вікном
Служба в резерві без відриву від роботи	40% за, 34% проти	Розвивати як складову «служи або допомагай» і ротаційного корпусу
Платне бронювання через внески на оборону	57% проти (військові 69%)	Переформулювати: внесок не замінює службу, а доповнює обов'язок; бронювання лише з обґрунтуванням
Рівні обов'язки для жінок (облік і призов)	49% проти	Не включати до пакета другого етапу

Дані 2026: онлайн-опитування ФСД / InfoLight.UA, поле триває.
Групи 2026 невеликі: різницю до 10 п.п. читати як напрям, а не як точну оцінку.

Ризик другого етапу і запобіжники

ШІСТЬ РИЗИКІВ, КОЖЕН З ЯКИХ МАЄ ВИМІРЮВАНИЙ ІНДИКАТОР У ДАНИХ 2026 РОКУ, І ШІСТЬ ЗАПОБІЖНИКІВ

Ризик	Індикатор у даних 2026	Запобіжник
Зрив або імітація указу	«ніхто не може змінити» 22%, 89% тих, хто служить понад 4 роки, не вірять у листопадове звільнення; ризик масштабного СЗЧ, про який прямо пишуть респонденти	Публічні критерії й дати; перші реальні звільнення до кінця 2026; щомісячний публічний дашборд
Втрата темпу через зміну команд	реформа стала персональною: довіра впала у 52% після відставки автора; 40% не чекають змін від нової команди	Інституціоналізувати реформу законом і чергою, щоб вона не залежала від персоналій
Підзаконна форма	постанову можна змінити так само швидко, як ухвалили: 66% проти експерименту замість закону	Закон «Про ротаційну військову службу» до завершення експерименту
Двошвидкісна армія	гарантії лише контрактникам: 66% проти; тилова траєкторія поза коридором моделі (r до 0,62)	Паритет за чергою; перегляд формули відстрочки для небойових посад
«Випаровування» ротаційного ресурсу	довгі контракти з бонусами без правила «1 → k» вимиють добровольців із черги ротацій	Квоти і правило «1 → k» для довгих контрактів у некритичних спеціальностях; порогова умова відстрочки
Інформаційна порожнеча	новинні медіа втрачають аудиторію (46% → 19% серед цивільних), 20% не довіряють нікому: вакуум заповнює ворог	Держава в каналах, яким довіряють; пояснення «навіщо», а не лише «як»; моніторинг мереж впливу

Дані: опитування ФСД / InfoLight.UA 2025 і 2026

«СЛУЖИ АБО ДОПОМАГАЙ»: РЕФОРМА ПРАЦЮЄ, КОЛИ ОБОРОНА СТАЄ СПРАВОЮ ВСЬОГО СУСПІЛЬСТВА

- Справедливі правила і терміни залишаються ключем до мотивації: підтверджено п'ятьма хвилями досліджень 2023–2026
- Довіра є головною валютою другого етапу: не реклама, а доведене виконання обіцянок, починаючи з осені 2026
- Демобілізація, закон і паритет є ціною довіри, без якої перший етап не стане системою
- Ротаційна модель є не кадровою реформою, а інститутом справедливого розподілу тягаря в Демократії національної стійкості

ГО «Фонд сприяння демократії» · Український безпековий клуб · InfoLight.UA

Контакт: secureclub.org · press@secureclub.org

Створено ГО «Фонд сприяння демократії» за підтримки Фонду Ганнса Зайделя.
Подяка Фонду «Аскольд і Дір», що адмініструється ICAP Єднання в межах проєкту «Сильне громадянське суспільство України – рушій реформ і демократії» за фінансування Норвегії та Швеції. Зміст дослідження є відповідальністю ГО «Фонд сприяння демократії» та не є відображенням поглядів урядів Норвегії, Швеції або ICAP Єднання.